

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

28 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

Protokolant Natalia Pająk

po rozpoznaniu na rozprawie 28 lutego 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej R.C. i Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 8 lutego 2022 r., I ACa 688/20,
w sprawie z powództwa R.C.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w pkt 1 i oddala apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 4 lutego 2020 r., XII C 1379/18, także w części dotyczącej zarzutu zatrzymania;**
- 2. oddala skargę kasacyjną pozwanego;**
- 3. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8100 (osiem tysięcy sto) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od 28 lutego 2025 roku.**

Grzegorz Misiurek
(R.N.)

Karol Weitz

Marta Romańska

UZASADNIENIE

Powód R.C. wniósł o zasądzenie od Banku S.A. w W. kwoty 232.879,57 zł z odsetkami ustawowymi, ewentualnie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu, ewentualnie o zasądzenie kwoty 103.799,02 zł z odsetkami ustawowymi oraz ustalenie, że postanowienia § 2 ust. 2, § 4 ust. 6, § 7 ust. 1 umowy o kredyt hipoteczny nr [...] oraz postanowienia § 2 pkt 19, § 3 ust. 2, § 5 ust. 14 zd. 2, § 5 ust. 16, § 7 ust. 5, § 8 ust. 3, § 8 ust. 4, § 9 ust. 4, § 10 ust. 4 i 5, § 11 ust. 4 i 5, § 11 ust. 11, § 12 ust. 3, § 13 ust. 4 regulaminu kredytowania osób fizycznych stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą go (są bezskuteczne wobec niego) od chwili zawarcia umowy.

Pozwany Bank S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 4 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 232.879,57 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty 103.799,02 zł od 31 maja 2018 r., od kwoty 129.080,55 zł od 24 grudnia 2019 r. (pkt I) i oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że 3 czerwca 2008 r. powód złożył u pośrednika kredytowego wniosek kredytowy skierowany do pozwanego i wniósł o udzielenie mu kredytu w kwocie 430.400 zł z przeznaczeniem na zakup na rynku pierwotnym nieruchomości za cenę 430.000 zł. We wniosku określił, że walutą kredytu ma być frank szwajcarski (CHF), okres kredytowania ma wynosić 420 miesięcy, a wypłata kredytu ma nastąpić jednorazowo. Powód podał, że jest inżynierem budowlanym, dyrektorem - członkiem zarządu spółki akcyjnej z wynagrodzeniem 11.169,06 zł netto, ma zobowiązanie wobec [...] z tytułu kredytu w kwocie 440.000 zł, z ratą miesięczną 2.350 zł, jest właścicielem mieszkania w W. o pow. 74 m², o wartości 570.000 zł. Powód podpisał informację dla ubiegających się o produkty

hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej, w której była informacja, że wybierając zadłużenie w walucie obcej kredytobiorcy korzystają aktualnie z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają niższą ratę kredytu, co wynika ze znacznej różnicy w wysokości stawek referencyjnych, zaciągając zobowiązanie w walucie obcej kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych, którego występowanie sprawia, że zarówno rata spłaty, jak i wysokość zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu przeliczona na złote na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty; ryzyko jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się kredytobiorca osiągający dochody w tej samej walucie obcej, z tych powodów warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w złotym jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych zarówno w przypadku kredytów złotowych, jak i walutowych, oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową; kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych, a dwa wspomniane czynniki - zmienność kursów walutowych oraz wahania stóp procentowych powodują, że rzeczywiste koszty obsługi długu mogą okazać się znacząco wyższe od wcześniej założonych.

Informacja zawierała przykład wpływu zmiany stopy procentowej oraz kursu waluty na wysokość raty kredytu: wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy aktualnym poziomie kursu CHF i aktualnym poziomie stopy procentowej - 1.926,32 zł; wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że stopa procentowa kredytu w CHF jest równa stopie procentowej kredytu w PLN, a kapitał jest większy o 20 % - 3.330,49 zł; wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym a minimalnym kursem CHF z okresu ostatnich 12 miesięcy, tj. o 14,22 % - 2.200,20 zł; wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że stopa procentowa wzrośnie o 400 p.p. - 2.984,96 zł; wysokość raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu, że stopa procentowa wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalną a minimalną wartością stopy referencyjnej z ostatnich 12 miesięcy, tj. o 0,79 p.p. - 2.188,20 zł.

Powód oświadczył, że zapoznał się z powyższą informacją, że w pierwszej kolejności przedstawiono mu ofertę kredytu w PLN, z której rezygnuje. Pozwany ocenił zdolność kredytową powoda dla kredytu w kwocie 430.400 zł, uznając, że ma on zdolność dla raty w wysokości 1.913,29 zł.

Strony zawarły umowę kredytową 17 lipca 2008 r. Pozwany udzielił powodowi kredytu w kwocie 430.400 zł, indeksowanego do waluty CHF. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu bank miał wysłać do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania miały wpływ na wysokość kwoty kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej.

Przedmiotem kredytowania i zabezpieczenia hipotecznego była nieruchomość zabudowana domem o pow. 159,05 m². Okres kredytowania wynosił 420 miesięcy, licząc od dnia wypłaty kredytu lub jego pierwszej transzy. Wypłata kredytu miała nastąpić jednorazowo na rachunek bankowy dewelopera. Bank przed uruchomieniem kredytu pobrał opłatę za opinię dotyczącą zabezpieczenia kredytu w kwocie 400 zł, potrąconą z kwoty kredytu.

Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej. Oprocentowanie kredytu wynosiło 3,5900 % w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 0,8 p.p., stałej w całym okresie kredytowania. Oprocentowanie kredytu ulegało zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M w cyklu kwartalnym, przyjmującej wartość z ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca poprzedzającego kolejny kwartał kalendarzowy.

Powód zobowiązał się spłacić w złotych kwotę kredytu wyrażoną w CHF, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z tabelą kursów walut obcych pozwanego. Kredyt spłacany był w 420 równych ratach miesięcznych, zawierających malejącą część odsetek oraz rosnącą część raty kapitałowej. Pozwany miał potrącać kwoty rat z rachunku powoda w tym samym dniu miesiąca, w jakim miała miejsce wypłata kredytu lub jego

pierwszej transzy, począwszy od miesiąca następnego po pierwszej wypłacie środków z kredytu. Ostatnia rata spłaty kredytu miała mieć charakter wyrównujący i służyć rozliczeniu całego zobowiązania.

Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej (dalej - regulamin) w banku przewidywał, że kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów walut obcych, w umowie kredytowej kwota kredytu jest określona w PLN, uruchomienie środków z kredytu następuje w sposób określony w dyspozycji uruchomienia kredytu, po jej akceptacji przez bank; w przypadku kredytu w walucie obcej rata spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w banku na podstawie tabeli kursów walut obcych; w przypadku kredytu w walucie obcej kredytobiorca może zastrzec w umowie, że bank będzie pobierał ratę spłaty z rachunku w walucie, w której kredyt jest indeksowany, o ile ten rachunek jest dostępny w aktualnej ofercie banku.

Pozwany nie przewidywał możliwości spłaty kredytu i składek na ubezpieczenie bezpośrednio w CHF.

21 lipca 2008 r. powód złożył dyspozycję wypłaty środków z kredytu, w której wskazał kwotę do wypłaty - 430.000 zł. Kredyt powoda został uruchomiony 25 lipca 2008 r. w złotych. Saldo kapitału w CHF wyniosło 222.670,60. Po kilku dniach powód otrzymał harmonogram spłaty kredytu.

13 października 2008 r. powód wystąpił o zmianę warunków kredytu przez zwiększenie kwoty kredytu o 30.000 zł z przeznaczeniem na wykończenie domu, a 22 października 2013 r. o przyznanie mu wakacji kredytowych w październiku 2013 r.

9 stycznia 2014 r. powód wystąpił o przyznanie wakacji kredytowych w styczniu 2014 r. 7 maja 2014 r. strony zawarły aneks nr 1/2014 do umowy kredytu, którym wprowadziły nowy harmonogram spłat według pozostającej do spłaty na dzień zawarcia aneksu wymagalnej i niewymagalnej kwoty kapitału, ustaliły, że kredyt spłacany będzie w 347 równych ratach miesięcznych, które zawierały malejącą część odsetek oraz rosnącą część raty kapitałowej, zaś pierwsza rata umowy zmienionej aneksem przypadnie na 25 września 2014 r. Od 25 sierpnia 2008 r. do 26 lutego

2018 r. powód spłacił kwotę 183.328,60 zł tytułem kapitału (co bank przeliczył jako 51.115,21 CHF), 49.550,97 zł tytułem odsetek (co bank przeliczył jako 15.665,56 CHF).

Pismem z 19 stycznia 2018 r. pełnomocnik powoda wystąpił do pozwanego z reklamacją dotyczącą stosowania w umowie kredytu niedozwolonych postanowień o przeliczeniach walutowych, wskutek czego powód nadpłacił z tytułu rat, a bank uzyskał to świadczenie nienależnie. Powód domagał się zwrotu nadpłaty i ustalenia dalszych spłat kredytu po takim kursie, po którym dokonano przeliczenia wypłaconego kredytu.

Poza sporem było, że powód zawarł umowę kredytu jako konsument (art. 22¹ k.c.). Sąd Okręgowy uznał, że postanowienia umowne zawarte w § 2 ust. 2 oraz § 7 ust. 1 umowy, a także w § 3 ust. 2 i § 8 ust. 3 regulaminu, przewidujące indeksowanie kwoty kredytu, rat kapitałowo odsetkowych w oparciu o tabele kursów kupna-sprzedaży banku nie były uzgodnione indywidualnie z powodem. Klauzule te dotyczą ryzyka waloryzacji świadczeń według kursu CHF oraz zasad przeliczania świadczeń i jako takie, określają główny przedmiot umowy kredytu, a to, że w ocenianej umowie mają niejednoznaczne brzmienie, otwiera możliwość ich oceny w świetle art. 385¹-385³ k.c., będących efektem implementacji w polskim prawie postanowień dyrektywy nr 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich (Dz.U. UE. L.2011.304.64, dalej - dyrektywa 93/13) i podlegających wykładni w sposób pozwalający osiągnąć jej cele.

Sam mechanizm indeksacji świadczeń umownych nie stanowiłby instrumentu kształtującego obowiązki kredytobiorcy sprzecznie z dobrymi obyczajami ani też nie naruszałby w sposób rażący interesów powoda, przy założeniu, że zasady tego mechanizmu byłyby precyzyjnie i jasno określone w umowie lub regulaminie w oparciu o jednoznacznie i obiektywne kryteria. Klauzula indeksacyjna nie została w ocenianej umowie sformułowana jednoznacznie, gdyż w § 2 ust. 2, § 7 ust. 1 umowy oraz § 3 ust. 2 i § 8 ust. 3 regulaminu zawarte jest odwołanie do kursów kupna-sprzedaży CHF według tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku, lecz zasady ustalania tych kursów nie zostały określone ani w umowie kredytu, ani w regulaminie. Postanowienia umowy (regulaminu) określające zasady przeliczenia

kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej są niedozwolonymi postanowieniami umownymi. Postanowienia uprawniające bank do jednostronnego ustalenia kursów walut są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku, z obciążeniem kredytobiorcy nieprzewidywalnym ryzykiem. Pozwany nie wypełnił obowiązku w stosunku do powoda obowiązku informacyjnego odnośnie do ryzyka walutowego. W przypadku kredytu indeksowanego, wzrost kursu waluty oznacza zarazem wzrost wysokości zadłużenia (saldo kredytu). Kwestionowane postanowienia prowadzą zatem do nierównomiernego rozłożenia ryzyka, ponieważ kurs CHF oznaczony w umowie podlegał nieograniczonym zmianom - bez zagwarantowania na korzyść powoda jakichkolwiek mechanizmów, które mogłyby ograniczyć ryzyko zmian kursu ponoszone przez niego jako konsumenta.

Oceniwszy klauzule indeksacyjne określające główne świadczenia stron zawarte w § 2 ust. 2, § 7 ust. 1 umowy oraz § 3 ust. 2 i § 8 ust. 3 regulaminu jako niejednoznaczne, Sąd Okręgowy uznał je za abuzywne, czego skutków nie zniósł wejście w życie art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe (Dz.U. Nr 165, poz. 984; dalej - ustawa antyspreadowa).

Zdaniem Sądu Okręgowego, usunięcie z umowy klauzul abuzywnych spowodowałoby nie tylko zniesienie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale pośrednio również zaniknięcie ryzyka kursowego, które jest związane bezpośrednio z indeksacją kredytu do waluty. Bez klauzul waloryzacyjnych umowa nie może istnieć, a warunkiem zastąpienia klauzuli abuzywnej inną jest zagrożenie interesu konsumenta oraz jego zgoda na takie zastąpienie. Powód stanowczo oświadczył, że jest świadomy konsekwencji unieważnienia umowy i wnosi o jej unieważnienie w całości

Zdaniem Sądu Okręgowego, bieg przedawnienia roszczeń o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń z umowy nieważnej ze względu na abuzywność jej postanowień może się rozpocząć dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji, że nie chce pozostawać związany umową. Dopiero bowiem wtedy można przyjąć, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny, a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu

nienależnego świadczenia. Sąd Okręgowy oddalił zatem powództwo w części dotyczącej żądania zasądzenia odsetek za okres poprzedzający wezwanie pozwanej do zapłaty.

Wyrokiem z 8 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zmienił wyrok Sądu Okręgowego z 4 lutego 2020 r. w ten sposób, że uzależnił możliwość zażądania od pozwanego zasądzzonego od niego świadczenia od zaoferowania przez powoda świadczenia wzajemnego w kwocie 430.400 zł lub zabezpieczenia roszczenia o zwrot tej kwoty, a w pozostałym zakresie oddalił powództwo i apelację pozwanego.

Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego za własne i uzupełniając ustalił, że dysponujący pełnomocnictwem materialnoprawnym pełnomocnik banku w toku postępowania apelacyjnego w piśmie procesowym z 20 lipca 2021 r. na podstawie art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. zgłosił zarzut zatrzymania kwoty 430.400 zł, stanowiącej równowartość wypłaconego kapitału kredytu. Oświadczenie pełnomocnika banku o skorzystaniu z prawa zatrzymania datowane na 14 lipca 2021 r. zostało wysłane do powoda oraz do wiadomości jego pełnomocnika.

Sąd Apelacyjny podzielił przedstawioną przez Sąd Okręgowy ocenę prawną ustalonych okoliczności faktycznych, za wyjątkiem stanowiska, że w umowie kredytu z 17 lipca 2008 r. nie zostało dostatecznie określone zasadnicze świadczenie kredytobiorcy polegające na zwrocie otrzymanej kwoty kredytu, gdyż powód zobowiązał się do zwrotu kwoty 430.400 zł po jej indeksowaniu do CHF. Umowa określała zatem świadczenie kredytobiorcy. Jej treść mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego, zawiera wszystkie elementy przedmiotowo istotne i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (aktualny tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 1646; dalej - pr. bank.).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, powód nie dysponował narzędziami, które pozwalałyby mu na wyeliminowanie ryzyka kursowego, gdyż przewidziane w § 11 regulaminu przewalutowanie kredytu nie mogło być przez powoda swobodnie wykonane, lecz zostało pozostawione uznaniu i ocenie banku, w szczególności w zakresie zdolności kredytowej kredytobiorcy, co dowodzi braku sprawiedliwego

i uczciwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, do rażącego pokrzywdzenia powoda w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. prowadzi stosowanie tabeli kursowej banku do przeliczania świadczeń z umowy oraz dysproporcja poziomu zadłużenia wyrażonego w CHF względem zadłużenia wyrażonego w złotych. Kredyt powoda został uruchomiony 25 lipca 2008 r., a wówczas saldo kapitału kredytu w kwocie 430.400 zł wyniosło 222.670,60 CHF. Powód wpłacił łącznie na rzecz pozwanego według stanu na 26 lutego 2018 r. kwotę 183.328,60 zł (tytułem kapitału) oraz 49.550,97 z (tytułem odsetek). Według stanu na 25 maja 2018 r. powodowi pozostało do spłaty 170.703,80 CHF stanowiących kapitał. Pomimo upływu ponad 10 lat wykonywania umowy kredytu przez powoda saldo zadłużenia określone w CHF zmniejszyło się o 51.966,80 CHF. Umowa kredytu z uwagi na zastosowany mechanizm indeksacji prowadzi do skutków dla powoda rażąco niekorzystnych.

Zgodnie z wykładnią art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 umowa zawierająca nieuczciwe warunki powinna w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, jeżeli takie dalsze obowiązywanie jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego. Art. 385¹ § 2 k.c. wyłącza stosowanie do umowy art. 58 § 3 k.c., a zatem nieuczciwe postanowienia indeksacyjne nie powinny być zastępowane innym mechanizmem przeliczeniowym opartym na przepisach kodeksu cywilnego. Bezskuteczność klauzul określających sposób przeliczania salda kredytu i rat kapitałowo-odsetkowych według ustalonego przez pozwanego kursu CHF oznaczałaby wyeliminowanie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, a także wyeliminowanie ryzyka kursowego, zaś kwota zobowiązania powoda byłaby wyrażona w walucie polskiej, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o stawkę bazową LIBOR 3M. Taka modyfikacja stosunku prawnego łączącego strony wypaczyłaby jego charakter i nadała mu kształt sprzeczny z właściwością umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, którego swoistą cechą jest mechanizm indeksacji oraz oprocentowanie według stawki LIBOR.

Sąd Apelacyjny uznał, iż termin przedawnienia roszczeń powoda o zwrot kwot wpłaconych na podstawie nieważnej umowy zaczął biec nie od chwili zapłaty poszczególnych rat kredytu, lecz od chwili, kiedy powód uświadomił sobie istnienie

w umowie nieuczciwych postanowień umownych i powołał się wobec strony pozwanej na nieuczciwe postanowienia umowne, skutkujące nieważnością umowy, co w niniejszej sprawie nastąpiło po raz pierwszy w reklamacji z 19 stycznia 2018 r. Skoro zatem pozew został wniesiony 11 kwietnia 2018 r., to roszczenia powoda o zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu umowy nie przedawniły się.

W toku postępowania apelacyjnego w piśmie procesowym z 20 lipca 2021 r. pozwany na podstawie art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. zgłosił zarzut zatrzymania kwoty 430.400 zł odpowiadającej udzielonemu kredytowi, a Sąd Apelacyjny uznał ten zarzut za zasadny, zaś roszczenia banku za nieprzedawnione, gdyż bank nie mógł wystąpić o zwrot wypłaconych powodowi świadczeń zanim ten nie podjął decyzji co do woli związania umową. Bieg terminu przedawnienia roszczeń banku o zwrot kapitału wypłaconego z tytułu kredytu nie rozpoczyna się zanim kredytobiorca nie zakwestionuje ważności postanowień uprzednio wykonywanej przez siebie umowy, bądź też nie dojdzie do takiego zakwestionowania z urzędu przez sąd. Dopiero wówczas powstaje stan, w którym bank jako wierzyciel, któremu przysługuje roszczenie o zwrot nienależnych świadczeń, może podjąć czynności zmierzające do postawienia ich w stan wymagalności w rozumieniu art. 120 § 1 k.c. Skuteczne skorzystanie przez pozwanego z prawa zatrzymania świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia. Zarówno roszczenie o zapłatę kwoty przez powoda, jak i kwoty należnej pozwanemu bankowi wskazanej w zarzucie zatrzymania mają skutek wsteczny i pozostają ze sobą w ścisłym związku, co pozbawia zasadności roszczenie odsetkowe powoda.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego z 8 lutego 2022 r. skargą kasacyjną w zakresie, w jakim Sąd ten uzależnił spełnienie świadczenia zasądzzonego od pozwanego od zaoferowania przez powoda świadczenia wzajemnego lub zabezpieczenia roszczenia o zwrot tej kwoty

Powód zarzucił, że orzeczenie to wydane zostało z naruszeniem prawa materialnego, tj.: - **art. 61 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz w zw. z art. 496 k.c. i art. 497 k.c.** przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że pozwany złożył powodowi oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania, a powód tego nie zakwestionował, **podczas gdy** brak jest podstaw do uznania, że oświadczenie to doszło do powoda w taki sposób, że mógł się z nim zapoznać a ciężar dowodu

obciąża w tym zakresie pozwanego; - **art. 496 k.c. w zw. z art. 487 § 2 k.c.** przez uwzględnienie zarzutu zatrzymania obejmującego świadczenia polegające na udostępnieniu kwoty kredytu przez pozwanego oraz spłacie rat i innych opłat przez powoda, **podczas gdy** świadczeniami wzajemnymi z umowy kredytu są udostępnienie kwoty kredytu przez pozwanego oraz zapłata odsetek i prowizji przez powoda; - **art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 89 k.c.** przez uznanie, że podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania jest skuteczny, **podczas gdy** oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania i zarzut procesowy zatrzymania zostały złożone pod warunkiem uwzględnienia roszczenia powoda, co jest sprzeczne z naturą oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania jako czynności prawokształtującej; - **art. 5 k.c. w zw. art. 7 ust. 1 dyrektywy nr 93/13** przez nieuwzględnienie szczególnej ochrony interesu powoda jako konsumenta, zwłaszcza z uwagi na znaczną różnicę wartości między świadczeniami; - **art. 118 k.c. w zw. z art. 117 § 2¹ k.c. i art. 120 § 1 k.c. oraz w zw. z art. 496 k.c. i art. 497 k.c.** przez niewłaściwą ocenę, że roszczenie pozwanego o zwrot wypłaconego kapitału kredytu nie uległo przedawnieniu i w konsekwencji niewłaściwe uznanie, że zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania jest skuteczny, **podczas gdy** termin przedawnienia roszczenia pozwanego wynosi 3 lata, a oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania zostało złożone po upływie 3 lat od dnia, w którym roszczenie to stało się wymagalne; - **art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 496 k.c. i art. 497 k.c.** przez oddalenie w całości żądania powoda o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie w związku z uwzględnieniem zarzutu zatrzymania, **podczas gdy** zarzut ten był nieskuteczny, a pozwany znajdował i znajduje się w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia.

Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego z 8 lutego 2022 r. w zakresie, w jakim Sąd ten oddalił jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego i zarzucił, że orzeczenie to wydane zostało z **naruszeniem prawa procesowego, tj.:** - **art. 278 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.** przez zaniechanie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego na okoliczności wskazywane w apelacji; - **art. 227 k.p.c., art. 235 § 1 pkt 2 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.**

przez zaniechanie przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków i pominąć ustalenie okoliczności, o których mieli zeznać.

Pozwany zarzucił także, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem prawa materialnego, tj.: - art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c. w zw. z art. 1 ust. 2 i 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz § 8 ust. 4 regulaminu przez uznanie, że postanowienia zawarte w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy kredytu mają abuzywny charakter; - art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank. oraz w zw. z art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 także art. 111 ust. 1 pkt 4 pr. bank. przez przyjęcie, że postanowienia umowy kredytu naruszają w sposób rażący interesy konsumenta i dobre obyczaje oraz nie były efektem indywidualnych uzgodnień stron; - art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 3 k.c., art. 56 k.c. i art. 65 k.c., art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13; - art. 385¹ § 2 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez przyjęcie, że po uznaniu § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy kredytu za postanowienia abuzywne brak jest możliwości zastosowania przepisu dyspozytywnego, tj. art. 358 § 2 k.c., skoro w dniu zawarcia umowy kredytu nie miał on brzmienia, jakie zostało mu nadane w styczniu 2009 r., i art. 24 i 32 ustawy o Narodowym Banku Polskim w zw. z uchwałą nr 47/2007 Zarządu NBP z 18 grudnia 2007 r. zmienioną uchwałą 51/2002 Zarządu NBP z 23 września 2002 r. przez niezastosowanie i w konsekwencji nieuzupełnienie luki powstałej wskutek uznania w pierwszej kolejności postanowień umowy (§ 2 ust. 2 oraz § 7 ust. 1) za abuzywne za pomocą wskazanych przepisów dyspozytywnych; - art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c., art. 411 pkt. 1 i 4 k.c. przez przyjęcie, że roszczenie powoda jest uzasadnione; - art. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 lit. a i lit. b ustawy antyspreadowej w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. i art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 przez nieuwzględnienie obowiązującego na dzień wyrokowania stanu prawnego; - art. 118 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. przez uznanie, że termin przedawnienia w sprawach dotyczących kredytów indeksowanych oraz zwrotu świadczeń kredytobiorcy wynosi 10/6 lat, a nie 3 lata, a w niniejszej sprawie termin ten należy liczyć od dnia złożenia reklamacji przez powoda 19 stycznia 2018 r.

Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt 2 w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny oddalił jego apelację oraz w pkt 3 w całości oraz o zmianę wyroku Sądu Okręgowego i oddalenie powództwa w całości, a ewentualnie o uchylenie

zaskarżonego wyroku w pkt 2 w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny oddalił jego apelację oraz w pkt 3 w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Zawarte w piśmie procesowym pozwanego z 19 września 2022 r. oświadczenie o częściowym cofnięciu skargi kasacyjnej stanowiło *do facto* sprostowanie wniosków zaskarżenia zgłoszonych przez pozwanego w skardze kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Sąd Apelacyjny wyjaśnił z jakiego powodu za nieistotne w sprawie uznał oferowane przez pozwanego dowody z opinii biegłego i z zeznań świadków. Skoro w świetle prawa materialnego zastosowanego w sprawie nieistotne było to, w jaki sposób strony wykonywały umowę, lecz wyłącznie to, w jaki sposób postanowienia umowne kształtowały wzajemne prawa i obowiązki stron, to w istocie opinia biegłego mająca wykazywać, że kurs CHF ustalany przez pozwanego i publikowany w tabelach banku nie odbiegał od kursu rynkowego nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że świadkowie S.M., K.M. i J.C., o których przesłuchanie wnioskował pozwany nie brali udziału w przygotowaniu, negocjacjach i podpisaniu ocenianej w sprawie umowy kredytu, a okoliczności, o których mieli zeznawać albo nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia jako nie związane ze sprawą, albo są znane Sądowi z innych spraw z udziałem pozwanego (art. 235¹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Tym samym oddalenie tych wniosków dowodowych zostało objaśnione przez Sądy *meriti*, a przytoczona przez te Sądy argumentacja nie budzi wątpliwości co do tego, czy wyniki pominiętych dowodów mogły mieć wpływ na wynik sprawy.

Ustalenie, że sporne postanowienia nie były indywidualnie negocjowane z powodem, który zawarł umowę kredytową z pozwanym jako konsument, otwierało drogę do oceny postanowień umownych w świetle art. 385¹ § 1 k.c. O rzeczywistym wpływie konsumenta na treść postanowień umownych można bowiem mówić wtedy, gdy osoba działająca za bank wspólnie z nim ustali ostateczne brzmienie klauzuli umownej, w wyniku rzetelnych negocjacji, chyba że postanowienie zostanie sformułowane przez konsumenta i włączone do umowy na jego żądanie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Dokonanie przez

konsumenta wyboru między różnego rodzaju umowami oferowanymi przez bank nie stanowi formy indywidualnego uzgodnienia postanowień umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c., nie świadczy bowiem o rzeczywistym wpływie konsumenta na treść postanowień umowy, którą wiąże się z bankiem (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, postanowienia Sądu Najwyższego z 28 września 2023 r., I CSK 6388/22, z 5 października 2023 r., I CSK 420/23, z 9 sierpnia 2024 r., I CSK 1807/23 i I CSK 1849/23).

W uchwale składu siedmiu sędziów z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 2) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Wykładnia językowa art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. nie daje bowiem podstaw do przyjęcia, że w ramach oceny abuzywności postanowienia umowy istotny jest sposób jego stosowania przez przedsiębiorcę ani to, dla której ze stron ten sposób stosowania jest korzystny. Przy jej prowadzeniu uwzględnić należy wyłącznie sposób kształtowania praw i obowiązków konsumenta przez oceniane postanowienie i tylko wyrażona w określonej formie (przeważnie słownej) treść normatywna, tzn. norma lub jej element określający prawa lub obowiązki stron (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40) jest w ramach tej kontroli przedmiotem oceny, a jej punktem odniesienia - sposób oddziaływania postanowienia na prawa i obowiązki konsumenta.

Sąd Apelacyjny przeanalizował postanowienia umowy zwartej przez strony z zachowaniem powyższych zasad i dostrzegł, że na cały mechanizm waloryzacyjny świadczeń z umowy kredytowej składają się dwa rodzaje postanowień zawartych w umowie, a mianowicie te, które wprowadzają sam mechanizm indeksacji kwoty kredytu do waluty obcej, wiążący się z ryzykiem walutowym w konsekwencji zmian kursu waluty w okresie pomiędzy dniem wypłacenia środków z kredytu i spłaty poszczególnych rat kapitałowo-odsetkowych oraz te postanowienia, które określają samą technikę przeliczania świadczeń po kursach ustalanych przez bank. Obie te klauzule określają główny przedmiot świadczenia stron w umowie kredytowej i - niezależnie od możliwości przeprowadzenia odrębnie analizy ich brzmienia, jasności sformułowania oraz sposobu oddziaływania na sytuację, w jakiej po

zawarciu umowy znajdują się jej strony - ostatecznie wspólnie kształtują prawa i obowiązki stron umowy.

Samo wprowadzenie do umowy postanowień przewidujących waloryzowanie świadczeń, które na jej podstawie strony zobowiązują się spełniać nie narusza ustawy ani jest sprzeczne z dobrymi obyczajami. Odwołanie się do kursu waluty obcej jako miernika waloryzacji świadczeń z umowy powoduje, że o ich wysokości decydują czynniki kształtujące kurs waluty waloryzacji. Istotne staje się wówczas rozłożenie ryzyka zmiany kursu waluty pomiędzy strony umowy, zabezpieczone wpisanymi w umowę instrumentami, a gdyby z uwagi na charakter umowy, w której świadczenie jednej ze stron spełniane jest w nieodległym czasie po zawarciu umowy, a świadczenia drugiej mają być rozciągnięte w czasie na dziesięciolecia, ryzyko zmiany kursu waluty miało dotyczyć przede wszystkim tę stronę, która spełnia świadczenia w długim czasie - wprowadzenie mechanizmów wyłączających to ryzyko po tym, gdy przekroczy pewien akceptowalny poziom. Takich mechanizmów umowa zawarta przez strony nie przewidywała, niezależnie od niedostatków pouczenia powoda o nieograniczonym ryzyku kursowym, które wiąże się z zawartą umową i może być dla niego trudne do udźwignięcia w razie silnej deprecjacji złotówki do CHF.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie już wskazywano – co zostało należycie uwzględnione przez Sąd Apelacyjny – jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, z 25 października 2023 r., II CKSP 820/23 i z 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24), co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczającego jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zdanie 2 k.c.). W tym kontekście Sąd Najwyższy zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której

kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające do stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji. Podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać o nietransparentności klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, postanowienie Sądu Najwyższego z 3 września 2022 r., I CSK 2071/22, i tam przywoływane orzeczenia).

O zakwalifikowaniu jako abuzywne postanowień umowy odnoszących się już szczegółowo do metody przeliczania świadczeń przez Sąd Apelacyjny zdecydował natomiast brak w niej, albo w będącym jej załącznikiem regulaminie, informacji o sposobie tworzenia tabeli kursowej banku. Tymi brakami umowa obciążona była już w momencie jej zawarcia, choć ich negatywne dla powoda skutki ujawniły się w istocie po paru latach wykonywania umowy przez obie jej strony. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n., z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22,

z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z 18 listopada 2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 41, 47-55, 58 i 64-66, z 27 stycznia 2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 49, z 13 października 2022 r., C-405/21, Nova Kreditna Banka Maribor, pkt 22, z 21 września 2023 r., C-139/22, mBank (Polski rejestr klauzul niedozwolonych), pkt 54 oraz postanowienie Trybunału Sprawiedliwości UE z 30 maja 2024 r., C-325/23, Deutsche Bank Polska, pkt 58-59, 69-71). Powód nie został uprzedzony o dodatkowej korzyści banku wynikającej z przeliczeń, która nie miała żadnego ekwiwalentu (zob. postanowienie Trybunału Sprawiedliwości UE z 18 października 2023 r., C-117/23, Eurobank Bulgaria, pkt 48-50, teza). W świetle tego orzecznictwa sama okoliczność, że swoboda banku w kształtowaniu kursu CHF nie była *de facto* – ze względu na uwarunkowania rynkowe – nieograniczona, a art. 111 ust. 1 pkt 4 pr. bank. stanowi ustawową podstawę do publikowania przez banki obowiązujących w relacjach z nimi kursów walut, nie zwalniała banku z obowiązku podania w umowie reguł ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu w taki sposób, aby kredytobiorca miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić ten kurs. Bez tego ograniczenia swoboda banku może być wykorzystywana w praktyce w celu czerpania ponadprzeciętnych korzyści z umowy kredytowej, choćby tylko okresowo (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i II CSKP 1753/22, z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22).

W świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE badanie, czy postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, nie może sprowadzać się do ekonomicznej oceny o charakterze ilościowym, dokonywanej w oparciu o porównanie z jednej strony całkowitej kwoty transakcji będącej przedmiotem umowy, a z drugiej strony kosztów, które zgodnie z tym warunkiem obciążają konsumenta. Znacząca nierównowaga może bowiem wynikać z samego wystarczająco poważnego naruszenia sytuacji prawnej, w jakiej konsument jako strona umowy znajduje się na mocy właściwych przepisów krajowych, czy to w postaci ograniczenia treści praw, które zgodnie z przepisami przysługują mu na

podstawie umowy, czy przeszkody w ich wykonywaniu, czy też nałożenia na niego dodatkowego obowiązku, którego nie przewidują przepisy krajowe (por. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z 27 stycznia 2021 r., C-229/19 i C-289/19, *Dexia Nederland*, pkt 49, z 13 października 2022 r., C-405/21, *Nova Kreditna Banka Maribor*, pkt 22, z 21 września 2023 r., C-139/22, *mBank*, pkt 54 oraz postanowienie Trybunału Sprawiedliwości UE z 30 maja 2024 r., C-325/23, *Deutsche Bank Polska*, pkt 58-59, 69-71). Także dlatego okoliczność, że uwarunkowania rynkowe ograniczały swobodę banku w zakresie określania kursu waluty, zapobiegając *de facto* drastycznym odstępstwom od kursów stosowanych w praktyce bankowej (kursu średniego NBP), nie oznacza, iż sporne postanowienia były dozwolone. Nadal bowiem umożliwiały bankowi czerpanie korzyści, które w istocie nie miały żadnego uzasadnienia w świetle wyłącznie waloryzacyjnego charakteru denominacji do CHF, a których rozmiar zależał od jego decyzji i polityki finansowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, oraz postanowienie Trybunału Sprawiedliwości UE z 18 października 2023 r., C-117/23, *Eurobank Bulgaria*, pkt 47-49).

Z art. 111 ust. 1 pkt 4 pr. bank. wynika jedynie ogólna kompetencja i obowiązek banku ogłaszania w miejscu wykonywania czynności, w sposób ogólnie dostępny stosowanych kursów walutowych. Nie jest to przepis dyspozytywny, który ma kształtować treść stosunku umowy kredytu, a w szczególności determinować kształt mechanizmu waloryzacyjnego w zakresie kursu walutowego miarodajnego do przeliczeń, co dopiero pozwalałoby odwołać się do domniemania, że ów kształt był wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę i wyłączałoby kontrolę abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 (por. wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22).

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że skutków abuzywności klauzul ryzyka walutowego i klauzul kursowych (przeliczeniowych) w żaden sposób nie podważyła ustawa antyspreadowa (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z 25 października 2023 r., II CKSP 820/23). Z art. 4 tej ustawy wynika, iż nowe przepisy miały zastosowanie także do kredytów udzielonych przed jej wejściem w życie, które nie zostały całkowicie spłacone,

jednakże tylko do ich części pozostającej do spłaty. Kredyty w części już spłaconej pozostały zatem poza zakresem normowania nią. Celem ustawodawcy nie było zatem sanowanie umów nieważnych, a nowelizacja miała oddziaływać na stare kredyty tylko *pro futuro* i dotyczyć jedynie umów ważnych. Nie ma wystarczających podstaw do uznania, że w ten sposób ustawodawca dał wyraz założeniu o ważności umów zawierających abuzywne klauzule indeksacyjne. W przepisach ustawy antyspreadowej nie przewidziano zastąpienia klauzul abuzywnych skonkretyzowaną regulacją zastępczą, która korzystałaby z domniemania, że owe konkretne rozwiązania są wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę i wyłączała kontrolę abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 30 maja 2024 r., C-176/23, Raiffeisen Bank, w którym stwierdzono, że art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie ocenie nieuczciwego charakteru warunków znajdujących się w umowie o kredyt konsumencki zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą w okolicznościach, w których przedsiębiorca wprowadził zmiany do tych warunków w celu zapewnienia zgodności umowy z bezwzględnie obowiązującym uregulowaniem krajowym dotyczącym zasad ustalania stopy procentowej, jeżeli uregulowanie to ustanawia jedynie ogólne ramy do ustalenia stopy procentowej do tej umowy o kredyt, pozostawiając jednocześnie przedsiębiorcy swobodę uznania w odniesieniu zarówno wyboru wskaźnika referencyjnego do tej stopy jak i wysokości stałej marży, którą można dodać do stopy, pkt 36, teza). Wszystko to oznacza, że ustawa antyspreadowa miała dotyczyć jedynie umów ważnie zawartych i w żaden sposób nie regulowała (nie sanowała) abuzywnych klauzul indeksacyjnych (por. też wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z 25 października 2023 r., II CKSP 820/23, z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z 9 lipca 2024 r., II CSKP 249/24, z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22).

Bezzasadnie pozwany zarzuca, że luki w umowie powstałe po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych mogły i powinny być wypełnione przez sięgnięcie do przepisów dyspozytywnych (zarzuty naruszenia art. 358 § 2, art. 56,

art. 65, art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 24 i 32 ustawy o Narodowym Banku Polskim i art. 41 pr. weksl. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c.). Argumentacja ta pomija przesłanki, które zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości UE muszą być spełnione, aby niedozwolone postanowienie umowne odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) mogło zostać zastąpione innym sposobem określenia kursu waluty obcej. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów – zasada prawna – z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zastąpienie takie wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia (zob. wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z 15 marca 2012 r., C-453/10, Jana Pereničova, pkt 33-34, z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai, pkt 40, 51, z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179, Abanca Corporación Bancaria, pkt 57, z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 39-41, z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W. i R.W., pkt 83, 89, z 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 49-50, z 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74, z 8 września 2022 r., w połączonych sprawach C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, 74, z 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 29, 37); 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w czasie sporu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 marca 2023 r., II CSKP 617/22, wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 51, z 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 67, z 27 kwietnia 2023 r., C-705/21, AxFina Hungary, pkt 41, z 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska, pkt 87), z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że „do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie” w tym sensie, że jeżeli sąd poinformował konsumenta w sposób obiektywny i wyczerpujący o skutkach prawnych oraz szczególnie szkodliwych skutkach ekonomicznych, jakie może mieć

dla niego unieważnienie umowy, sąd ten nie może, po uwzględnieniu jego woli stwierdzenia nieważności umowy, sprzeciwić się zrzeczeniu się przez niego ochrony przyznanej im przez dyrektywę 93/13 (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 78 w związku z pkt 74-75, z 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B.,U.B.,M.B. i in. przeciwko X S.A., pkt 43-45 i teza, z 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 29; postanowienie Trybunału Sprawiedliwości UE z 18 października 2023 r., C-117/23, Eurobank Bulgaria, pkt 66), a z drugiej strony sąd nie może chronić konsumenta przed upadkiem umowy, jeżeli ocenia, że nie naraża on go na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, choćby konsument domagał się tej ochrony (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 12 października 2023 r., C-645/22, Luminor Bank, pkt 38, 40-41); 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyłączone niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy (z korzyścią dla konsumenta); jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy” (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17 Abanca Corporación Bancaria, pkt 59-64 i teza).

Sąd Apelacyjny uznał, że bez abuzywnych klauzul przeliczeniowych umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może nadal obowiązywać. Jest tak dlatego, że ich wyeliminowanie prowadzi także do upadku klauzuli ryzyka walutowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, co jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze niż zamierzone przez strony, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Bez postanowień określających sposób wyznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia złotówki na CHF i na odwrót (bez uzupełnienia związanej z tym luki), klauzule przewidujące indeksację (ucieleśniające też ryzyko walutowe), w ogóle nie mogą wywrzeć skutku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z 25 lipca

2023 r., II CSKP 1487/22). Po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22, z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22, z 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22, z 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, z 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22, z 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22 i II CSKP 701/23, z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i II CSKP 1753/22, z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22, z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22). Nie można natomiast mówić o spełnieniu drugiej przesłanki, przyjmując, że całkowity upadek umowy naraża powoda na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”. Skoro do celów tej oceny decydująca jest wola konsumenta, a powód konsekwentnie domagał się uznania umowy za nieważną i tym samym zrzekł się ochrony przed upadkiem umowy, nie można uznać, iż narażałby on go na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”. Już z tego względu uzupełnienie luk w umowie nie wchodziło w rachubę, niezależnie od istnienia albo braku nadających się do tego przepisów dyspozytywnych.

Niezależnie od powyższego, w judykaturze wielokrotnie wskazywano na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 358 § 2 k.c. (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22), do przepisów o charakterze ogólnym, przewidujących, iż skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę (zob. wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 62 oraz pkt 3, z 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21

i C-82/21, D.B.P., pkt 77, z 12 stycznia 2023 r., C-395/21, D.V., pkt 63, 65, z 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 56), wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) czy art. 41 pr. weksl. (wyroki Sądu Najwyższego z 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22, z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22; wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 18 listopada 2021 r., C-212/20, A.S.A., pkt 68, 70, 78, teza, gdzie wskazano, że art. 5 i 6 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy, który stwierdził nieuczciwy charakter warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli taka wykładnia odpowiadałaby wspólnej woli stron). Jest ponadto jasne, że art. 24 ust. 3 ustawy o NBP nie jest przepisem dyspozytywnym, który ma kształtować treść stosunku umowy kredytu, a w szczególności determinować kształt mechanizmu waloryzacyjnego w zakresie kursu walutowego miarodajnego dla przeliczeń, co dopiero pozwalałoby odwołać się do domniemania, że ów kształt był wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę i wyłączałoby kontrolę abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 (por. wyroki Sądu Najwyższego z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i II CSKP 1753/22, z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, motyw 13 dyrektywy 93/13 oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 21 marca 2013 r., C-92/11, RWE Vertrieb AG przeciwko Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen e.V., pkt 26 i n.).

W postanowieniu z 6 października 2023 r., III CZP 126/22, Sąd Najwyższy – przy uwzględnieniu dorobku orzecznictwa i doktryny – rozstrzygnął, że art. 487 § 2 k.c. i art. 69 ust. 1 pr. bank. nie pozostawiają sumarycznie wątpliwości, że umowa kredytu bankowego ma charakter umowy wzajemnej, przez którą strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej, zaś obie są względem siebie jednocześnie wierzycielami i dłużnikami. Normatywne zachowanie dłużnika, czyli świadczenie, może dotyczyć różnego rodzaju dóbr materialnych i niematerialnych. Świadczenie pieniężne polega na przekazaniu z majątku dłużnika do majątku wierzyciela określonej wartości majątkowej wyrażonej w jednostkach pieniężnych a nie oznaczonych znaków

pieniężnych. W świetle art. 487 § 2 k.c., który do kwalifikacji umowy jako wzajemnej wymaga jedynie, aby strony zobowiązały się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej, nie ma uzasadnionych podstaw do konstruowania innych wymagań, a sam ustawodawca posługując się pojęciem świadczeń wzajemnych, nie ogranicza ich do określonego rodzaju świadczeń.

Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że na gruncie art. 69 ust. 1 pr. bank. zobowiązanie kredytodawcy polega na oddaniu do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, zaś zobowiązania kredytobiorcy obejmują korzystanie z tych środków na warunkach określonych w umowie, zwrot kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłatę prowizji od udzielonego kredytu. Charakterystyczne dla umowy kredytu jest, że podstawowe obowiązki obu stron i treść ich świadczeń są różne, natomiast identyczny jest jedynie przedmiot świadczenia. Do identyfikacji umowy kredytu jako umowy wzajemnej nie ma znaczenia okoliczność, że przedmiotem wzajemnych świadczeń stron są środki pieniężne, skoro warunku różności przedmiotu świadczenia obu stron nie sposób wyprowadzić z art. 487 § 2 k.c. Zasadniczą bowiem cechą umów wzajemnych jest to, że każda ze stron jest zobowiązana do świadczenia na rzecz drugiej, najczęściej pod postacią dania (*dare*), stanowiącego odpowiednik (ekwiwalent) tego, co sama otrzymuje. Istotą umów wzajemnych jest swoista równowaga świadczeń, przy czym dla uznania świadczeń za równoważne wystarczający jest miernik subiektywny kontrahentów, aczkolwiek nie można wykluczyć, że w wypadkach wątpliwych do oceny charakteru umowy jako wzajemnej może być konieczne oparcie się na mierniku obiektywnym i ustalenie rzeczywistej wartości tych świadczeń. Decydujące znaczenie ma więc łącząca strony, która polega na zależności świadczenia jednej strony od świadczenia drugiej strony. Każda ze stron zobowiązuje się do spełnienia świadczenia na rzecz drugiej strony dlatego, że liczy na uzyskanie stosownego świadczenia drugiej strony (*do ut des*). Kredytodawca zobowiązuje się do oddania kredytobiorcy środków pieniężnych, natomiast po stronie kredytobiorcy jest to zobowiązanie do zwrotu, co oczywiste, wykorzystanych na umówiony cel środków finansowych wraz z odsetkami, stanowiącymi wynagrodzenie za korzystanie z tych środków. Tego rodzaju więc występuje w stosunku prawnym wynikającym z umowy

kredytu.

Świadczenia stron w umowie kredytowej są ekwiwalentne zarówno w ujęciu subiektywnym, jak i obiektywnym. Odpowiednik świadczenia kredytodawcy w postaci oddania do dyspozycji kredytobiorcy określonej kwoty środków pieniężnych, niezależnie od obowiązku kredytobiorcy zwrotu tych środków (kapitału), stanowi wynagrodzenie za korzystanie z nich w okresie trwania umowy, które zasadniczo jest tak skalkulowane, że obejmuje nie tylko rekompensatę z tytułu utraty realnej wartości jednostek pieniężnych, ale także i zysk. W przypadku kredytów powiązanych z walutą obcą wynagrodzenie to obejmuje, oprócz odsetek, także wzrost kwoty kapitału w stosunku do waluty krajowej, w której kredyt został przez kredytodawcę wypłacony i jest spłacany przez kredytobiorcę powyżej poziomu wskaźnika inflacyjnego w kraju, którego waluta w kredycie indeksowanym albo denominowanym ma charakter waluty krajowej. Kredytobiorca uzyskuje w całości środki pieniężne na określony cel, spłacając kwotę kredytu częściami ze stosownym oprocentowaniem w ciągu okresu kredytowania określonego w umowie. Uznaniu umowy kredytu za umowę wzajemną nie stoi na przeszkodzie także brak jednoczesności w spełnianiu obu świadczeń.

W uchwale z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. W niniejszej sprawie był to moment, gdy powodowie oświadczyli, że żądają zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie umowy i w ten sposób zmanifestowali brak woli utrzymania stosunku prawnego łączącego ich z pozwanym. Wówczas też powstało roszczenie pozwanego o zwrot tego, co na podstawie umowy świadczył powodowi i tego świadczenia pozwany mógł zażądać lub też doprowadzić do umorzenia się obu wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej przez potrącenie.

Co do zasady, w stosunkach związanych z rozliczeniem roszczeń stron umów wzajemnych, które okazały się nieważne, może być wykorzystany zarzut zatrzymania (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.), jednak na gruncie dyrektywy 13/93

Trybunał Sprawiedliwości UE wyłączył możliwość obezwładniania roszczenia odsetkowego kredytobiorcy przez wykorzystanie tego zarzutu przez bank (zob. wyrok z 14 grudnia 2023 r., C-28/22). Trybunał Sprawiedliwości UE wykluczył możliwość uzależnienia zwrotu świadczeń otrzymanych od konsumenta od przedstawienia przez niego oferty zwrotu świadczeń, które sam otrzymał od przedsiębiorcy, lub gwarancji zwrotu tych ostatnich świadczeń, jeżeli wykonanie przez przedsiębiorcę prawa zatrzymania powoduje utratę przez konsumenta prawa do uzyskania odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na przedsiębiorcę do wykonania zobowiązania umownego po tym, jak przedsiębiorca otrzyma wezwanie do zwrotu świadczeń zapłaconych jemu w wykonaniu umowy. Tym samym efektywniejszą ochronę mogło zapewnić pozwanemu skorzystanie z zarzutu potrącenia i w ten sposób powinien rozliczyć swoją wierzytelność z powodem.

Z aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE wynika zatem, że możliwość żądania odsetek za opóźnienie w spełnieniu na rzecz konsumenta świadczenia polegającego na zwrocie tego, co świadczył bankowi w wykonaniu nieważnej umowy kredytowej nie może być uzależniona od prawomocnego ustalenia nieważności umowy, lecz powinna wiązać się z zażądaniem przez konsumenta zwrotu kwot zapłaconych w wykonaniu nieważnej umowy i upływem terminu do zapłaty (por. wyrok z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Getin Noble Bank - Termin przedawnienia roszczeń restytucyjnych, pkt 71-72, 85-87 oraz postanowienie z 8 maja 2024 r., C-424/22, Santander Bank Polska, pkt 37). W uchwale składu siedmiu sędziów – zasada prawna – z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że kredytodawca może żądać zwrotu swego świadczenia jako nienależnego dopiero od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Chwilą tą jest odmowa potwierdzenia przez konsumenta klauzuli abuzywnej (bez której umowa nie może obowiązywać) albo upływ rozsądnego terminu do jej potwierdzenia, przy czym wystąpienie przez konsumenta – choćby pozasądowo – z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, może być uznane za dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadzącą do jej trwałej bezskuteczności (nieważności). Taka ocena jest uzasadniona wtedy, gdy żądaniu towarzyszy jego

wyraźne oświadczenie, także pozasądowe, że jest świadomy konsekwencji upadku umowy i to nawet – za czym przemawia zasada *volenti non fit iniuria* czy też akceptacja dla reguły działania na własne ryzyko – przy założeniu, iż oświadczenie to nie odpowiada rzeczywistości.

W świetle aktualnego orzecznictwa powołanie się przez konsumenta na nieważność umowy kredytu indeksowanego jest dla niego w praktyce niemal zawsze korzystne (choćby ze względu na brak obowiązku zapłaty bankowi jakiegokolwiek innego świadczenia niż zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania umowy kredytu oraz odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wezwania do zapłaty, zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Bank M., pkt 78-82, 84, teza, oraz postanowienia Trybunału Sprawiedliwości UE z 11 grudnia 2023 r., C-756/22, Bank Millennium, pkt 29, teza, i z 12 stycznia 2024 r., C-488/23, Naniowski, pkt 24-25, teza), a tym samym ryzyko związane z błędną oceną tej kwestii i ewentualnymi próbami uchylecia się od skutków błędnej decyzji jest znikome, można przyjąć co najmniej domniemanie, że żądając zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie takiej nieważnej umowy, kredytobiorca-konsument dysponuje informacjami niezbędnymi dla oceny swej decyzji. Oznacza to, przynajmniej co do zasady, że już samo wystąpienie przez konsumenta – choćby pozasądowo – z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, stanowi dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząc do jej trwałej bezskuteczności (nieważności).

Z tego powodu Sąd Najwyższy, w uwzględnieniu skargi kasacyjnej powoda w zakresie zarzutu naruszenia art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 496 i art. 497 k.c., na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. zmienił w pkt 1 zaskarżony wyrok w części, w jakiej Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego i apelację tę oddalił, a na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. skargę kasacyjną pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego oddalił w całości.

O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2023 r. poz. 1935), orzeczono jak w sentencji.

Grzegorz Misiurek

Karol Weitz

Marta Romańska

(M.M.)

[a.ł]